

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. I. Quid sit motus, & an ab actione & paßione distinguatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

LIBER TERTIVS ET QVINTVS PHYSICORVM.

HOS duos libros communiter coniungunt Philosophi, quia in utroque Aristoteles de motu differuit. In Tertio differuit etiam de infinito, de quibus nos suo ordine agemus.

DISPVATIO DVODECIMA.

De Motu & Quiete.

QVIA contrarium motus est quies, & in ordine ad utrumque natura definitur, ideo de utroque in hac Disputatione agendum est.

SECTIO I.

Quid sit motus, & an ab actione & passione distinguatur.

MOTVS definitur in presenti ab Aristotele, *actus entis in potentia prout in potentia*. Hanc definitionem solum applicant Conimbricenses motui successivo, quia ille solus est qui simul actuat potentiam secundum unam partem sui, & secundum aliam eam relinquit in potentia; quod non videtur convenire motui instantaneo, qui non relinquit potentiam in potentia ad alium motum. Communiter tamen Philosophi eam applicant omni motui etiam instantaneo, quia *prout in potentia* praecise significat, motum esse a quo actuatur potentia quatenus potentia, ut recte Hurtadus Disputatione 11. §. 2. Addo, ipsos etiam Conimbricenses teneri id fateri: quia omnis pars motus successivi, est motus, & tamen ultima pars non relinquit potentiam in potentia ad alium motum; ergo *prout in potentia*, etiam in Conimbricensium sententia non significat potentiam manere adhuc actuabilem per ulteriorem motum, nisi forte dicant, motum non habere ultimum sui intrinsecum, ideo semper relinquere subiectum in potentia ad aliam partem. Est ergo motus *actus*, id est *forma*, quia omnis actus est in ordine ad subiectum quod informat: *entis in potentia*, id est *subiecti* habentis potentiam ad eum actum.

Vbi adverte, ex communi acceptione requiri, ut ea potentia fuerit in instanti praecedenti cum carentia eius actus, alioquin eius productio non erit motus. unde essentiae in se producentes suas passiones, in primo instanti suae existentiae non moventur per illas, quia non praecesserunt tempore sine illis, sed in eodem instanti producta fuit essentia & passio. Aduerte deinde, hanc carentiam formae, quae praerequitur in subiecto ad motum, non debere esse in eodem instanti cum ipsa forma, quia id est impossibile, sed solum in instanti immediato antecedenti. Unde inferes,

rationem motus esse denominationem extrinsecam partialiter etiam provenientem a negatione formae immediate antea praecedente: quare eadem productio caloris in primo instanti dicitur motus, quia praecessit immediate ante eius carentiam; eadem autem productio seu conservatio caloris in secundo instanti non est motus, quia non praecessit immediate carentia illius. Et hinc fit, ut in motu successivo durante per dimidiam horam v. g. omnes partes sint proprie motus, quia non perseverat eadem pars, sed semper novae producuntur, ideoque ad quamcumque praecedat carentia sui, quod non contingit in calore durante per eandem dimidiam horam, quia solum in primo instanti praecessit carentia illius.

Rogabis, utrum Angelus mutans actiones posset dici absolute moveri. Respondeo negativè, sicut de facto non movetur forma equi in secundo instanti. Et ratio est, quia ad mutationem ex communi acceptione requiritur, non solum ut sit nova actio, sed etiam novus terminus, qui cum non sit in eo casu (nam licet actiones sint diversae, Angelus tamen, qui est earum terminus, semper est idem) ideo tunc proprie non dicitur Angelus moveri. Sed quaestio est de nomine, & parvi momenti. Aduerte, Verbum divinum, etiam si in tempore & de novo habuerit denominationem aliquam intrinsecam, scilicet *unum*, non tamen mutatum, quia ad hoc requirebatur ut in se subiectaret unionem; motus enim est actus, id est, forma rei motae, ut diximus supra, Verbum autem non fuit subiectum unionis.

Motum distingui ab agente, subiecto, & termino, probatur eisdem argumentis quibus supra ostendimus, actionem & passionem distinguui ab agente, subiecto & termino: quia potest existere Petrus v. g. calor, ignis, quin Petrus per illum calorem moveatur; ergo hoc, quod est actu moveri Petrum per calorem, aliquid est distinctum ab ipso Petro, & calore, & igne producente. Difficultas solum potest esse, utrum distinguatur motus ab actione & passione. Communis sententia negat, quia motus subiecti est ille, quo subiectum in se recipit aliquam formam; sed haec receptio est formaliter passio, ergo motus & passio non distinguuntur. Nihilominus cenſeo, aliter dicendum in nostra sententia, distinguente causalitatem materiale ab unionem, scilicet motum consistere formaliter in ipsa unionem, non vero in actione & passione: & ratio est, quia

quia subiectum formaliter mouetur per vnionem sui cum formâ, non autem per causalitatem etiam materiale. Prima pars probatur in materia, quæ per animam rationalem formaliter mouetur, & se habet aliter quàm antea, etiamsi non causet eam animam, ergo motus non consistit in causalitate materiali formæ, sed in vnione cum illâ. Secunda pars probatur, quia etiamsi materia causeret materialiter albedinem, si tamen non vniretur illi, non mutaretur: quia tunc non rediretur formaliter alba, ideoque non transiret ex non-albâ in albam, ergo passio formaliter non potest esse motus, est ergo motus vnio formæ cum subiecto, quia per illam se habet aliter quàm antea.

Sed hinc insurges, Ergo Verbum diuinum mutabitur per vnionem. Nego consequentiam, quia Verbum non est subiectum eius vnionis, vt aliunde suppono. Aduerte hic, eam vnionem solum dici motum in primo instanti suæ existentie, quia, vt supra diximus, motus dicit aliquid extrinsecum vnioni, scilicet carentiam ipsius immediate antea precedentem. Rogabis, a quo specificetur motus. In primis specificatur ab extremis, scilicet a formâ & a subiecto: quia est idem cum vnione, quæ specificatur ab extremis vnitis. Deinde, etiam specificatur a principiis illius vnionis, seu motus, casu quo ea vnio essentialiter respiciat principia illa in particulari. Et ratio est, quia tunc habebit respectum essentialem ad principium diuersum, & consequenter erit diuersus in se.

Potest esse questio, vtrum etiam specificetur a termino a quo, id est, vtrum sit diuersus motus a calido in frigidum, ab eo qui est a non frigido præcisè in frigidum. Questio est de nomine. Dicendum cenſeo, non diuersificari, quia motus solum requirit non præcessisse antea formam illam in subiecto: quod autem etiam forma contraria præcesserit vel non, omnino est extrinsecum motui, licet sit essentialè ratione conuersionis, vt alibi docui; ergo idem est, siue præcesserit sola carentia frigoris, siue etiam calor.

SECTIO II.

Cuiusdam opinio impugnata.

VIDAM modernus, cum nobiscum actionem & passionem a causâ & effectu distinguit, postea inquirens an motus etiam distinguantur, omnino id negat. Mouetur autem Primò, Quia generatio non distinguitur a re generatâ, ergo neque motus qui est idem cum generatione. Probat Antecedens: quia nullum potest dari instans, in quo possit assignari modus distinctus generationis in formâ substantiali; quia inter esse & non esse non est medium: sed quando forma est, iam non generatur, quia iam est genita; quando autem adhuc non est, etiam non generatur, ergo non datur generatio distincta. Ratio sententiæ falsæ sibi sunt constantes: & quidem Primò hic Auctor debuisset considerasse, eandem esse difficultatem in actione. Sicut enim per generationem res generatur, ita per actionem agitur: sed in primo instanti in quo est res, non agitur, quia iam est acta (hæc est formâ ar-

gumentandi Auctoris huius) antequam verò sit, nondum agitur; ergo numquam, ergo non poterit dari actio distincta, quod ab isto negatur, & merito. Quomodo ergo hic Auctor distinguit actionem, & negat propter hoc argumentum distinctionem generationis? Deinde hic non tam probat, generationem non distingui a formâ, quàm nullam esse generationem. Si enim datur generatio, siue distincta sit, siue identificata, peto ab illo, quando ea sit, an antequam forma existat, an quando iam existit. Ergo hoc argumentum vel omnem reiiciet generationem, vel distinctionem illius non impugnât. Neque puto, istum Auctorem cogitasse, non dari in rerum naturâ generationes vilas substantiales, siue distinctas siue non. Adde, ipsum solum videri loqui de generatione substantiali: est autem prorsus eadem difficultas de accidentali, quoad formam argumenti, vt ex se apparet. Respondeo ergo, in primo instanti quo res producit, si simul educatur è subiecto, dici generari. Neque hoc repugnat cum actuali existentia formæ, quia tunc, licet verum sit dicere *est*, non tamen est verum dicere *fuit*, & propterea tunc dicitur generari, non verò generatam fuisse. Huius Auctoris in isto argumentum equiuocatio orta est ex vulgari modo loquendi: domus enim dicitur fieri, quando aliquid illius est factum; & aliquid deest, non autem, quando vltima manus ei imponitur. Et fortè in hoc aliqui alij Philosophi etiam errant, deberent tamen advertere Primò, illum communem modum loquendi solum habere locum in rebus quæ per partes fiunt; deinde, etiam ibi eo instanti, quo vltima manus imponitur, v. g. vltima regula, dici etiam fieri, licet in eo instanti simul perfecta sit. In rebus autem, quæ indiuisibiles sunt, clarum est, eo instanti quo *fieri ipsarum* est, debere & ipsas esse, sed quia immediate antea non fuerunt, tunc ideo dicuntur fieri.

Secundò arguit: Quia in motu locali, vbi certior videtur ea distinctio, adhuc non distinguitur motus a re productâ; quia si motus distingueretur ab vbicatione, sequeretur, eum, qui continenter mouetur, non mutari, quia tunc retineret eundem motum, etiamsi mutaret vbicationem. Consequens autem est falsum. Sed & hoc argumentum equiuocatione laborat: da enim, motum identificari cum actione productâ vbicationis, numquid, quando homo mouetur, quoties mutat vbicationem, debet & mutare actionem? Fortè putat hic Auctor, per eandemmet actionem produci iam hanc iam illam vbicationem, qui esset error peior priori: hæc enim actio numero de se alligata est huic numero termino, & non potest iam hunc iam illum producere. Vnde, quotiescumque homo currit, & vbicationem mutat, mutat actionem, & consequenter mutat motum, ideoque mouetur: nihil ergo ex eo argumento probatur.

Tenenda ergo est nostra sententia supra posita, de distinctione motus a re motâ, & a termino. Ratio etiam supra tradita est: quia scilicet potest existere in rerum naturâ homo & albedo, quin homo mutetur per albedinem; quando enim non vnitur homini albedo, non mutatur per illam, ergo hoc quod est actu mutari, est aliquid distinctum ab vtroque. Et tantò magis miror hunc Auctorem, quantò propter simile argumentum, & vnionis,